

Uwagi Związku Miast Polskich
**do projektu aktualizacji Krajowej Polityki Miejskiej
w zakresie wyzwań, rozwiązań oraz mechanizmów wdrożeniowych**

Przedstawiony projekt **właściwie określa istotę** Krajowej Polityki Miejskiej („stawianie czoła wyzwaniom rozwojowym oraz budowanie warunków do wzmocnienia zdolności miast i miejskich obszarów funkcjonalnych do zrównoważonego rozwoju i polepszania jakości życia mieszkańców”), proponując przy tym szereg narzędzi służących wdrażaniu wskazanych w projekcie szczegółowych celów KPM. **Jest to oczekiwany przez miasta kierunek zmian polityki przyjętej w roku 2015**, która zawierała listę wyzwań stojących przed miastami, jednakże bez wskazania sposobów ich rozwiązywania.

Aby proponowane kierunki działań i narzędzia służące ich realizacji mogły przynieść oczekiwane efekty, niezbędne jest przede wszystkim zrealizowanie jednego z priorytetów **Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju**, który dotyczy **zmian w systemie finansów publicznych**. Czytamy w niej, że:

„Proponowane zmiany zasad alokacji środków publicznych – niezależnie od tego, z jakiego źródła (krajowego czy UE) środki te pochodzą – będą nakierowane na poprawę efektywności i skuteczności wydatków publicznych, a także na zwiększenie autonomii i samodzielności finansowej JST.” (s.187).

Zaproponowane w SOR działania obejmują:

- wprowadzenie mechanizmów służących aktywizacji samorządów do pozyskiwania wyższych dochodów własnych przeznaczonych na finansowanie zadań własnych, w tym rozwojowych.
- zwiększenie zróżnicowania źródeł dochodów własnych w finansowaniu działań rozwojowych JST.” (s. 162).

Ostatnie, doraźne zmiany w ustawie o dochodach JST zmierzają w przeciwnym kierunku, osłabiając dochody własne JST, zwłaszcza miast. Dlatego zapowiedziana **systemowa reforma finansów samorządowych**, zgodna z tymi założeniami, staje się pilną koniecznością. Bez tego możliwości realizacji ambitnych celów zawartych w projekcie KPM będą znacznie ograniczone.

Uwagi szczegółowe

Planowanie rozwoju miast

Kraków zauważa, że jedną z istotnych przeszkód w zintegrowanym planowaniu zrównoważonych miast jest postępujące obniżenie jakości planowania przestrzennego, w następstwie przyjętej w 2003 roku złej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, likwidującej *de facto* polską szkołę urbanistyki, która obniżyła rangę planów miejscowych i doprowadziła w wielu miejscach do ich zastąpienia decyzjami administracyjnymi o charakterze informacyjnym, które nie są aktami prawa miejscowego. Dlatego proponowane w KPM zmiany w planowaniu przestrzennym są od lat oczekiwane przez polskie miasta.

Kraków podkreśla przy tym, że niezbędne z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju stają się narzędzia koordynacji planowania przestrzennego w miejskich obszarach funkcjonalnych. Trzeba przekształcić niekontrolowaną dziś sub-urbanizację (słusznie określaną jako „rozlewanie się miast”) w skoordynowany proces urbanizacji, która będzie służyć obniżeniu kosztów funkcjonowania miejskich obszarów funkcjonalnych przy jednoczesnym podniesieniu jakości życia mieszkańców.

Związek uważa, że zapowiadana w KPM koordynacyjna rola województw w tym zakresie powinna być ograniczona do ujęcia miejskich obszarów funkcjonalnych w planach zagospodarowania województwa. Ze względu na ścisły rozdział kompetencji między poszczególnymi kategoriami jednostek samorządowych nie może ona oznaczać ingerencji samorządu województwa w uprawnienia miast i gmin. Profesor Michał Kulesza proponował wcześniej rozwiązanie, które stanowiło realną, **horyzontalną koordynację planowania przestrzennego**, w postaci „ramowego studium uwarunkowań i kierunków przestrzennego rozwoju obszaru funkcjonalnego”. Ostatnie, korzystne zmiany w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, w tym wprowadzenie strategii rozwoju ponadlokalnego, stwarzają realną szansę na wprowadzenie analogicznego rozwiązania, oczywiście odpowiednio dostosowanego do zmieniających się przepisów prawa.

Zarząd ZMP, podkreślając znaczenie zapowiedzianych w projekcie KPM zmian, przypomina, że od 18 lat domaga się **wyeliminowania decyzji administracyjnych**, pozornie zastępujących akty planistyczne, a realnie powodujących wzrost chaosu przestrzennego i zagrożenia korupcyjnego. Oczekujemy także **zrównoważenia** interesów indywidualnych i wymogów dobra wspólnego w planowaniu zagospodarowania przestrzeni, jak również **powiązania podatku od nieruchomości gruntowych z ich przeznaczeniem** w planach zagospodarowania przestrzennego, co powinno zminimalizować spekulację gruntami.

Związek Miast Polskich, na podstawie wieloletnich doświadczeń we wspieraniu współpracy w miejskich obszarach funkcjonalnych (aglomeracjach, w tym obszarach metropolitalnych), przedstawił kilka lat temu także inne propozycje, które **ułatwią wspólną realizację przedsięwzięć rozwojowych**. Dotyczą one zwłaszcza:

- uzupełnienia form instytucjonalnych współpracy JST;
- uwzględnienia wspólnych przedsięwzięć w przepisach o finansach publicznych.

Zrównoważony rozwój gospodarczy

Wrocław podkreśla konieczność szerszego uwzględnienia w KPM problematyki **rozwijania lokalnych potencjałów gospodarczych**. Konieczność takiego podejścia uwiarygodniła dobitnie pandemia koronawirusa, jednak stanowi ono także podstawę planowania rozwoju w sposób zrównoważony. Konieczne jest skracanie łańcuchów dostaw, a w konsekwencji **wzmacnianie odporności na kryzysy** poprzez budowę relatywnych suwerenności zasobowych na poziomie lokalnym/metropolitalnym/regionalnym (w zakresie m.in. prosumpcji energii, produkcji i dystrybucji żywności, wody pitnej itp.).

Powiązana z tym transformacja energetyczna, prowadząca do **samowystarczalności energetycznej** a zarazem uwzględniająca konieczność zapobiegania ubóstwu energetycznemu, musi stać się elementem polityki zrównoważonego rozwoju miast, wspieranym przez programy krajowe i regionalne. Transformacja energetyczna miast musi objąć **modernizację ciepłownictwa**, które w miastach sub-regionalnych powinno być oparte na termicznym przekształcaniu frakcji energetycznej z odpadów komunalnych.

Jednym z kluczowych aspektów polityki rozwoju będzie w najbliższych dekadach dążenie do osiągnięcia **neutralności klimatycznej**. Jest to wyzwanie zarówno dla władz publicznych jak i dla podmiotów gospodarczych. Transformacja klimatyczna wymaga daleko idących zmian systemowych, opartych na innowacjach społecznych, ekonomicznych i technologicznych. Konieczne są wielkie inwestycje, które powinny być realizowane w ścisłym współdziałaniu, z pomocą środowisk eksperckich i wsparciem organizacji społecznych. Program Miejskich Kontraktów Klimatycznych w ramach unijnej misji Horizon Europe, zakładający przyspieszenie dojścia do neutralności klimatycznej nawet do roku 2030, powinien być ujęty w KPM, zwłaszcza że ma mu towarzyszyć tworzenie konsorcjów wspierających te działania, pod warunkiem udziału rządów poszczególnych państw. **Kraków** zaznacza, że ważnym aspektem zrównoważonego rozwoju jest wzmacnianie odporności i adaptacja miast do zmian klimatu, która ma znaczenie dla komfortu życia mieszkańców, ochrony bioróżnorodności a także warunkuje zrównoważony rozwój gospodarczy. Konieczne jest mocne zaakcentowanie adaptacji do zmian klimatu w KPM.

Rozwój mieszkalnictwa

Odnowienie i rozwój **miejskich zasobów mieszkaniowych** (zwłaszcza komunalnych i społecznych) to – w dobie wznoszącej depopulacji miast w wyniku migracji na przedmieścia i do miejsc uznanych za atrakcyjne – jest wyzwaniem, z którym coraz więcej miast usiłuje się mierzyć. Rozwój wielorodzinnego budownictwa czynszowego wymaga jednak zintegrowanych narzędzi wielokierunkowego wsparcia, które powinno wiązać ze sobą działania planistyczne, gospodarkę nieruchomości, rozwój infrastruktury oraz narzędzia finansowe, umożliwiające przeciętnym polskim rodzinom skorzystanie z tych zasobów.

Dąbrowa Górnicza podkreśla słuszność przyjętych kierunków zmian w rozwijaniu społecznego budownictwa czynszowego, podkreślając jednocześnie, że rozwijane formy (zarówno TBS jak i zwłaszcza SAN) wymagają realizacji zapowiedzianych w KPM programów wsparcia z różnych źródeł.

Miejska polityka społeczna

Miasta są miejscami kumulacji procesów społecznych, które są ujęte w przyjętej w marcu 1992 roku przez CLRAE **Europejskiej Karcie Miejskiej** w formie przysługujących mieszkańcom miast praw i wolności obywatelskich. Wielość i złożoność tych procesów powoduje, że to właśnie w miastach kumulują się trudne problemy społeczne, takie jak bezdomność, ubóstwo, przestępczość, narkomania, choroby cywilizacyjne itp. Do naszych miast przybywają migranci, zarówno ci, którzy w nich pracują i studiują, jak i ci, którzy wymagają wsparcia i pomocy w integracji. Dlatego

Kraków proponuje rozszerzenie w projekcie problematyki **rozwój i dostępności kultury**, która – wg miasta – jest potraktowana zbyt marginalnie. Miasto uważa także, że KPM powinna odnosić się do problematyki **zdrowia** mieszkańców, w tym zwłaszcza profilaktyki zdrowotnej.

W załączeniu przekazujemy do wykorzystania w dalszych pracach szczegółowe uwagi, otrzymane z miast.

Poznań, 28 listopada 2021 r.